

**MORVA PÉTER: MUZSIKÁLÓ GYERMEKRÁDIÓ
– ELFELEDETT TÖRTÉNET. MAGYAR PEDAGÓGIAI TÁRSASÁG,
BUDAPEST, 2018.**

Bodnár Gábor: Végigjárt, elvesztett és újra felfedezett utakról

Morva Péter „dokumentumkönyve” egy adott időszak jól körülírható eseménysoráról, illetőleg három, akkoriban igen jelentős rádiós személyiség tevékenységének összehasonlításáról szól; mindezt kibővíti érdekes és újszerű műsortipológiai elemzéssel.

Ám az írás – amellett, hogy valóban nagy teherbírást kívánó kutatás eredményét foglalja össze –, nemcsak hiánypótló, hanem szinte kultúrmissziós tevékenységnek is tekinthető, mivel olyan emlékeket ment meg, amelyekre valószínűleg a teljes elkallódás vagy a megsemmisülés várt volna. A közölt adatok a felsorolt anyagmennyiségre vonatkozóan lenyűgözik az olvasót, és az pedig elborzasztja, hogy kortörténeti dokumentumok milyen áldatlan állapotba kerülhetnek, mindössze néhány év leforgása alatt.

A könyv alapját képező doktori kutatás eredményeként egy táblázatrendszer is keletkezett: voltaképpen különálló, tartalmi szempontból azonban meghatározó funkciót hordozó műsoradat-tárról van szó, amely a Magyar Rádió Műsorborítéktárában még megtalálható közel tizenkét és fél ezer komolyzenei ismeretterjesztő műsor adatait tartalmazza. (A táblázatsorozat, mivel terjedelme nyomtatásban meghaladná a 300 oldalt, helyhiány miatt nem képezheti a most megjelenő könyv részét, de mindenképp ajánlott elektronikus formában történő közzététele.) Szerencsére helyet kaptak más

mellékletek, amelyek szintén felérnének egy-egy önálló tanulmánnyal, mivel a bennük közölt információanyag nagyon értékes, hasznos és további kutatásra ösztönző. (A szerző e témakörökben már számos publikációt megjelentetett).

A PhD-disszertációra alapozott mű jelen formájában két nagyobb és egy kisebb egységre osztható (történeti összefoglalás, összehasonlító, illetve műsortipológiai elemzés) – az előkészítő/lezáró fejezetek a szerkezeti koncepciót megfelelően dokumentálják és indokolják.

Az első, pedagógiatörténeti leírásként is funkcionáló (összegző alfejezetekkel jól lekerékített) részben a szakmai tevékenység bemutatása „kéz a kézben” halad politikatörténetünk vonatkozó eseményeivel, sőt, igazából utóbbi strukturálja az előbbit. Némi iróniával úgy jellemezhetnénk a helyzetet, hogy a rendszeres, néha koncepcionális, időnként improvizatív, *ad hoc* jellegű központi intézkedések jelentősen megkönnyítik a történetíró dolgát, mivel valósággal sorvezetőként szolgálnak: leállítanak és el- vagy újraindítanak cselekvéseket, irányokat jelölnek ki, amelyeket a résztvevőknek követni vagy elkerülni szükséges, s mindezzel kiváló szerkesztési lehetőségeket adnak a krónikás számára. Még tágabban szemlélve az ilyen tendenciákat, azt is megállapíthatjuk, hogy az intézkedéshozók általában valóban aktív részesei a szakmai folyamatoknak – vagyis bekerülnek a tör-

ténetbe, bár korántsem abban a szerepben, ahogyan előzetesen elképzelték...

Mindezt Morva Péter megfelelően átlátja és jó stílusban, esetenként a finom iróniát sem nélkülözve írja meg – miközben a vizsgált időszakokban megjelenő események áradata miatt az olvasó néha a bőség zavarával küszködik.

A kronológiai leírásnál azonban még összetettebb és érdekesebb feladat lehetett a kor három, rendkívül karakteres és nagyhatású műsorvezetője (a szerző által állított sorrendben: Bónis Ferenc, Varga Károly és Dimény Judit) munkásságának összehasonlító elemzése. Szakmán belüliek és kívülállók első kérdése ennek láttán nyilvánvalóan az lehet: miért épp ők, mi magyarázza a választást, mivel eltérő, bár mindenképp „karizmatikusnak” mondható személyiségük önmagában nem indokolja a kiemelését. A szerző közlése szerint e három műsorkészítő kiválasztása egyrészt azt a célt szolgálja, hogy az olvasó számára egyértelművé váljon, mennyire különböző módon lehetett, még a vizsgált időszakban is, a jelzett szakterületen eredményeket elérni (zenepedagógiai és tömegkommunikációs tekintetben egyaránt), másrészt azt világítja meg, kik voltak a kor rádiózására, azon belül a komolyzenei ismeretterjesztésre, bizonyíthatóan a legnagyobb hatással. (Tehát kikre lehet elsősorban hivatkozni újabb, hasonló műsorok elindításakor – ez valamelyest optimista felhangot is ad az egész írásnak.)

A második részt érdemben a műsorok elemzése tölti ki, s az ebben található felosztási rendszerrel – melynek kategóriái között található például a nevelői aktor meghatározása, a műsorok révén érvényesített tanulási és tanulásméleti felfogások leírása vagy a tervszerűség különböző

szempontok szerinti vizsgálata – alapvetően egyet lehet érteni.

A harmadik rész a legrövidebb, ám neveléstudományi szempontból megfelelő háttérrel ad az addig leírtaknak. Ez a szakasz *A műsortipológia pedagógiai szempontú elemzési mezői* címet viseli – a megnevezésen a szerző mind a műsorok, mind az egyes, itt nevelőként is láttatott médiaszemélyiségek olyan, pedagógiai szempontrendszer szerinti tipizálását

érti, ahol a kategóriák tulajdonképpen a személyiségekből fakadó megnyilvánulásokat jelzik. A valóban eredeti és újszerű vizsgálati rendszer (vagyis

a személyiségelemzés céljából kialakított tipológia) alkotójának dicséretére válik, hogy módszereit világosan, jól áttekinthetően és követhetően foglalja össze a fejezet elején.

Morva Pétert (akinek, mint megjegyzi, az anyagot „az irathegyek mélyéről” kellett a felszínre hoznia közel 90 rádiós látogatása során) elsősorban őszinte elismerés illeti munkájáért. Ugyanakkor az egész könyv abból a szempontból is erősen elgondolkodtató, hogy megvilágítja számunkra: az utókor nemtörődősége igazából egy elhivatott, lelkes és szakmailag kiművelt alkotócsoporthoz tartozó életművét ítélte volna totális elfeledésre. Az érdemi előzmények híján alap kutatásnak nevezhető művet – amelynek terjedelmes pedagógiai része egyben primer történeti forrásfeldolgozás –, ezért nemcsak „úttörőnek” tekinthetjük (a vizsgált korszak kedvelt kifejezésével élve), hanem értékmertőnek is.

Végül, nem mellékesen: lenyűgöző a hatalmas ismeretanyag, amelyet az író olyan „virtuóz” módon kezel az információk közlésekor, hogy azt az érintett tudományágak képviselői mellett az érdeklődők is megfelelően befogadhatják.

esetenként a finom iróniát sem nélkülözve írja meg